

bútorneveket tanítjuk, vagy az iskolaudvaron, illetve egy téli tájon számos gyerek különböző játszadózásai, ha a nyári, téli játékokat, szórákosokat akarjuk megtanítani. Az ilyen túlteltett applikációs táblán is azonban hasznos valamilyen rendet betartani, talán azt, hogy csak a szükséges képek kerüljenek fel rá, több ne legyen rajta, mint kell, csak olyanok legyenek fent, amelyeket már megnevezni tudnak a gyerekek, vagy amelyeket megneveztetni, megtanítani kívánunk velük.

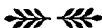
Bármilyen tárgy képalkotásnál mindig a már ismert, a tanulók által megtanult szavakat ábrázoló képelemeket helyezzük fel először, vagyis az ismertből indulunk ki a megtanítani szándékozott ismeretlen felé. A figurákat egyenként rakjuk fel, az ismertekre rákérdünk, az ismeretleneket megnevezzük és visszakérdezzük. A kép felépülésének első menetében mindig közelebb választunk, a második menetben egyenlően, a harmadikban már ők kérdeznek, s végül adjuk a kezükbe is a képecskéket, hadd gyakorolják önállóan és játékosan a képkirakást és általa a beszédet.

Amikor két képi elem már fenn van a táblán, köztük valamilyen térbeli, cselekvésbeli, állapotbeli, emberi, társadalmi viszony alakul ki. S az újabb felhelyezett elemek között megint más, vagy korábbiakat megismérlő viszonyjelzések jönnek létre. Minden lehetséges viszonyt megnevezhetünk és visszakérdezhetünk.

A kialakított applikációs komplex kép az olvasmányi cselekményeknek mintegy vizuális tartalmi vázlatát, a hozzá kapcsolt kérdések pedig a nyelvi-gondolati vázlatát adják. Ezeket a vázlatokat írással is kombinálva a szóbeli gyakorlás mellett a beszédnek írásban való gyakorlására is változatos lehetőségek nyílnak: így a cselekmény leírása kép + kérdések alapján, azután csak kép alapján, majd csak kérdések alapján, végül emlékezetből. Ezáltal a bevezetőben említett vizualitás az idegen nyelv tanulása során is eljut a fogalmisáig, amelynek létrehozója az értelem, kifejezője a nyelv és hordozója az írás.

Az applikációs komplex képek keletkeztetése közben, ha kissé naivnak tűnik is, nem árt esetleg arra is gondolnunk, hogy az applikációs tábla egy kis színpad, a tárgyképek a díszlet, az emberfigurák a szereplők. Érdemes a díszlettervező jó esztétikájával és térérzékelével elrendezni a miliőt és a rendező aprólékos, könnyed és szellemes körültekintésével mozgatni, cseréltetni a szituációkban szereplő emberfigurákat. Nem feledhetjük el, hogy „színpadunkkal” szemben a legérzékenyebb „közönség” ül, aki kritikáját csak jóval később, felnőtt korában magatartásával, emberi értékeivel juttatja majd kifejezésre. Ezek a kis képek is tartós nyomot hagyhatnak a nevelésükben.

~ Szabó Tibor

EMŐDI JÁNOS

Kurityán

Differenciált foglalkozás a nyelvtan órán

A csoportos foglalkozások egyik fajtája a differenciált foglalkozás. E oktatási eljárások nagyban fejlesztik a tanulók önálló gondolkodását, mind az új anyag megértésében, elsajátításában, mind a feladatok gyakorlásában. Önálló munkavégzésre és logikus gondolkodásra szoktatja őket. A differenciált foglalkozás esetében a 3 csoportba osztott tanulóknak megfelelő szintű, „testalkatukhoz” mért gyakorlatokat kell készíteniük. Általában, az első csoportba jó, a második csoportba közepes és a harmadik csoportba gyenge tanulmányi eredményű tanulók tartoznak. Úgyelhetünk azonban arra, hogy a gyerek ne érezze magát egy zárt rendszerben (mindenki a saját csoportjában), amelyből sem előre, sem hátra nem kerülhet, nem mozoghat. Ha pl. egy gyengébb tanuló, aki a 3. csoportba lett osztva nyelvtani, helyesírási (vagy más típusú) gyakorlatát több esetben, folyamatosan helyesen

oldja meg, vagy észrevehető helyesírásának javulása, feljebb kerülhet a 2. vagy az 1. csoportba. A többszöri hibátlan elkészítés után már látszik, hogy a tanuló érti csoportjának megfelelő szintű gyakorlati anyagát, s ezek után az egy fokkal nehezebb feladat elvégzésére is képes. Itt a gyakorlatokra adott osztályzatok mellett figyelembe vehetjük átlagosan a magyar nyelvi osztályzatot, eredményt — beleértve az irodalom jegyeit is. Így a tanuló látja, hogy munkája eredményes és aktívabban kapcsolódik be csoportja feladatainak elkészítésébe. Előfordulhat viszont, hogy egy jobb tanuló, aki a csoport alakításakor az 1. csoportba került, de gyakorlatai nem pontosak, hanyatlás tapasztalható — itt is szintén figyelembe véve átlagosan a magyar nyelv tanulmányi eredményét — lejjebb kerülhet a 2. csoportba. Ez ösztönzi arra, hogy a következőkben körültekintőbben,

figyelmesebben dolgozzon. Így lehetővé válik fejlődésében a csoportok közötti „áramlás”, mozgás.

Nem statikus, hanem dinamikusan változó kép alakul ki a csoportok összefüggésében. A csoportok alakításakor, az eligazítás során közölhetjük a tanulókkal: — A gyakorlatok folyamatos készítésekor mindenki a feladat helyes, jó megoldásától, eredményességétől függően egyik csoportból átkerülhet a másik csoportba. Nemcsak ott marad, ahová eredetileg lett osztva. A csoport alakítása év elején inkább tájékozódó lehet — az elmúlt év eredménye alapján — hiszen később a gyakorlatok során alakul az eredmény. Történet az elrendezés későbbi időpontban is.

A 6. osztályban a főnév témaköréből, a köznevek gyakorlására alkalmaztam differenciált foglalkozást a nyelvtan órán. A gyakorló órát megelőző órán a főnév meghatározásáról és fajairól beszélünk. A következő órán először a házi feladatot ellenőriztem és gyakorló kérdéseket tettem fel: Mi a főnév? Milyen fajtái vannak? Mi a köznév? Majd mondatakorást végeztünk szóban a főnevekkel (beszéd készítségfejlesztés) és a főnév helyesírásának eseteit figyeltük meg. Ezután a táblára felírtam az oldalszámot a könyvből és a gyakorlat számát, s kiegészítettem megjegyzésekkel a feladatokat. A 3 csoport gyakorlatai a következők voltak:

1. cs.: Írjuk le fűzetünkbe i-vel, ú-vel, ü-vel vagy i-vel, u-vel, ü-vel kiegészítve az alábbi toldalékos közneveket!

- a) c..mek, zs..rral, h..dat, d..szben, v..zet;
- b) h..gom, r..dnak, ..tat, h..st, ..rak, s..llyal;
- c) f..ve, m...ve, sz..rben, t..zet, sz...csők;

d) pap..r, apr..lisban, h..vatalok, de-réksz..jam;

e) j...niusra, b..zakalaszt, ..szodába, sz...nyogok.

2. cs.: Hogyan nevezhetjük meg egy-egy szóval a főnevek következő csoportjait?

I. rész: a) fenyő, tölgy, jegenye; b) fa, bokor, virág; c) szék, asztal, szekrény; d) kurya, ló, kenguru; e) só, paprika, bors; f) mályva, kankalin, szegfű; g) szén, fa, koksz.

II. rész: Egészítsük ki a hiányzó mássalhangzóval, majd helyes hangoztatás után írjuk le az alábbi közneveket!

bo..ankodás, fu..ánk, istá..ó, ka..ku.., szalo..a, fo..adalom, uzso..a.

3. cs.: A hiányokat pótolva írjuk le fűzetünkbe a következő mondatokat!

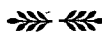
I. rész: Április 4-én ..azánk felszabadulását ünnepeljük. Március 15-én a 48-as ..orradalomra emlékezünk. Május elsején van a ..unka ..nnepe. Megvőd-jük a ...ékét.

II. rész: Írjuk le

a) a tavaszi hónapoknak,

b) a hét napjainak a nevét!

A feladatok kidolgozása előtt a csoportok gyakorlataihoz magyarázatot fűztem, segítséget adtam. A tanulók ezután munkához kezdtek és önállóan dolgoztak. Ha az óra befejezése előtt mind a három csoport elkészült, csoportonként egy-két tanuló felolvasta a gyakorlatokat. A többiek figyelték saját feladatukat és mentközben javították az esetleges hibákat. Ha óra végére nem készültek el a munkájukkal, házi feladatnak maradt az órán elkezdett gyakorlatok befejezése. Ilyenkor még külön írásbeli házi feladatot nem kaptak a tanulók. Az előbbi esetben a következő óra elején ellenőriztem a csoportok gyakorlatait.

Berták László:

ÍGY ÉLT CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY

Csokonai Vitéz Mihálynak, a magyar felvilágosodás legnagyobb lírikusának, sokoldalú költő egyéniségének korát, életútját, munkásságát mutatja be Berták László. Ápolva a Csokonai hagyományokat, amelynek élését száz évvel ezelőtt Jókai Mór kezdte meg az *És mégis mozog a föld* című regényében.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1973)

Gaál Éva:

ZOKNIDAKSZLI ÉS SOKAN MÁSOK

A felnőtteknek is kevés a pénzük, hát még a gyerekeknek. Ha kezeleg az anyák napja vagy születésnap, bizony törheti az ember a fejét, honnan vegyen szép ajándékot szüleinek, vagy testvéreinek. Erre ad sok-sok segítséget a kis könyv.

A rajzokat a szerző készítette.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1973)